

Navis Insana - συλλογή εισηγήσεων

της Πανεπιστημίου - μιας φάσης όπου ευρύτερα στρώματα της κοινωνικής βάσης μόλις που κινητοποιούνταν και έβγαιναν μαζικά στο δρόμο ενάντια στην κυρίαρχη πολιτική ταξικής υποτίμησης τους υπό το πρόσχημα μιας αναγκαίας πολιτικής λιτότητας και δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η επίκληση της «κρίσης» τα χρόνια εκείνα – εν δυνάμει απολογιστικά - δεν ήταν παρά μια λειτουργική διαχείριση της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, μια τεχνολογία διακυβέρνησης με εθνική στάμπα. Η κρατική επιταγή ήταν σαφής: η πάση θυσία εκμείωση του “κοινωνικού συμβολαίου”, ακόμα κι αν αυτό μεταφράζονταν στην κυριολεκτική ανθρωποθυσία – χωρίς φόνο - τριάντα περίπου απόκληρων γυναικών. Σε επίπεδο κορυφής η κοινοβουλευτική δημοκρατία ανατέθηκε στην τεχνοκρατική διακυβέρνηση Παπαδήμου, η ανάθεση της ανάθεσης, η αντεπίθεση του κρατισμού. Σε μια πολύ κρίσιμη συγκυρία αποσταθεροποίησης για το πολίτευμα το “Κρατικό Συμφέρον” έπρεπε να προφυλαχτεί με κάθε τρόπο! Έτσι, επινοήθηκε ένας νέος “τόπος αλήθειας”. Ήταν αυτός των κυβερνητικών ανακοινώσεων, των φυλλάδων και των δελτίων των ειδήσεων, των αστυνομικών ρεπορτάζ και των ανακριτικών ερωτήσεων μέσα και έξω από τα κελιά της κρατικής ασφάλειας, μέσα και έξω από τις δικαστικές αίθουσες, μέσα και έξω από τα σαλόνια των μικροαστικών νοικοκυριών. Με την υπόθεση του ‘12 και τις αθωωτικές αποφάσεις που ακολούθησαν από τα αστικά δικαστήρια (εγχώρια και ευρωπαϊκά) αποδείχθηκε πως δεν υπάρχει πάντα ανάγκη για κάποια αξιόποινη πράξη ώστε να οδηγηθεί κανείς στη φυλακή. Μέσα στην παλίρροια της αστικής νομιμότητας είμαστε όλοι και όλες εν δυνάμει υπόλογοι και παράνομες. Το ‘12 ο διωκτικός μηχανισμός σημάδεψε τις οροθετικές και τοξικοεξαρτημένες γυναίκες των δρόμων της Αθήνας, σήμερα ο Νίκος Ρωμανός βρίσκεται στη φυλακή για ένα δακτυλικό αποτύπωμα σε σακούλα. Η πολιτική υπόσταση και δράση, ο πολιτικός λόγος που σήμερα μοιάζει να εμπίπτει εντός της νομιμότητας αύριο εύκολα εγκληματοποιείται. Σύμβολα, γλώσσες και πολιτικοί χώροι, κοινωνικές ομάδες και κατηγορίες ανθρώπων που σήμερα εμπίπτουν στο φάσμα της νομιμότητας και μιας δεδομένης έκφρασης και παρουσίας τους στο δημόσιο χώρο ή τη δημόσια σφαίρα αύριο με ένα απλό νομοθετικό διάταγμα μπορούν να περάσουν αυτόματα ή και ακούσια το κατώφλι της παρανομίας.

Σήμερα οι δήμιοι παραμένουν υπουργοί, πολιτεύονται, παραμένουν αθώοι.
Σήμερα οι ένοχες είναι νεκρές.

Βαστάτε όμως, όχι όλες!

Θα δώσουμε τώρα ένα σύντομο χρονικό της περιόδου 2008-2012 ώστε να τοποθετηθεί η βιωματική κατάσταση που θα ακολουθήσει στην ιστορική της συγκυρία. Μεταξύ άλλων η τετραετία αυτή σηματοδοτεί την έναρξη μιας σειράς καταστάσεων εξαίρεσης που τραβάει μέχρι τις μέρες μας και που αποδεικνύει περίτρανα πως το κράτος δεν λειτουργεί με όρους εξαίρεσης αλλά με όρους συνέχειας.

Η αστυνομική – κρατική δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου εκείνη τη νύχτα της 6ης Δεκέμβρη απασφάλισε το ιστορικό ορόσημο της μεταπολίτευσης: την εξέγερση του 2008. Πρόκειται για το εξεγερτικό συμβάν της Γ΄ ελληνικής δημοκρατίας, πρόκειται με άλλα λόγια για ένα «εξαιρετικό συμβάν». Ο Δεκέμβρης άφησε ένα αναπάντητο ερώτημα, είναι ερώτημα ποιο είναι αυτό το ερώτημα. Μέχρι και τις μέρες μας, λοιπόν, και στον απόηχο της εξέγερσης που ακόμη πλανάται τόσο στο κοινωνικό υποσυνείδητο όσο και στα αστυνομικά επιτελεία διερωτόμαστε: που τελειώνει η μεταπολίτευση; Όταν οι νέοι άνθρωποι που διαδήλωναν στους δρόμους το '08 φώναζαν «στις τράπεζες λεφτά, στη νεολαία σφαίρες» στην πραγματικότητα προεικόνιζαν αυτό που θα ακολουθούσε ακριβώς έναν χρόνο μετά με την κατάρρευση των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ, την κήρυξη της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης και την επισημοποίηση της κρίσης και στην Ελλάδα το '09. Ύστερα θα ακολουθούσε η περίφημη περίοδος των Μνημονίων, η επίκληση του κινδύνου της πτώχευσης και του δημόσιου χρέους και η σταδιακή επόπτευση της χώρας από το ΔΝΤ. Με την εναλλαγή των κυβερνητικών σχηματισμών, από το 1ο στο 2ο και το 3ο Μνημόνιο, από την κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου (2010) στην κυβέρνηση συνεργασίας του Λ. Παπαδήμου (2011), την συγκυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ (2012) και τέλος στην κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ (2015), το κράτος – με την καύσιμη ύλη του κοινοβουλευτισμού και των αστικών του κομμάτων - ξεδίπλωσε τη νομική του συνέχεια στο χρόνο προασπίζοντας την καπιταλιστική αναδιάρθρωση και αναπαραγωγή. Έτσι, υλοποιήθηκε η συστηματική και γενικευμένη ταξική υποτίμηση με την αναγκαία κρατική - κατασταλτική βία στους δρόμους. Το τελευταίο έχει μία ιδιόζουσα σημασία, δεδομένου ότι το '11 - '12 η χώρα γνώρισε μία περίοδο έντονων κοινωνικών αναταραχών, ένα επόμενο κεφάλαιο κοινωνικής αντιβίας μετά το '08, με διαφορετικά όμως χαρακτηριστικά από εκείνα του Δεκέμβρη. Το ιστορικό αυτό συνεχές θα μας επιτρέψει να τοποθετήσουμε στο σωστό κάδρο το σκηνικό της διαπόμευσης των οροθετικών γυναικών το '12, το πιο μαζικό φονικό του ελληνικού κράτους της μεταπολίτευσης μέχρι τότε. Την άνοιξη του έτους εκείνου, με τον Λοβέρδο στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το Χρυσοχοΐδη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, δηλαδή λίγο πριν τις εκλογές του Ιουνίου που εκλέξανε τη Ν.Δ. του Σαμαρά, συντελέστηκε με ηθικούς αυτουργούς και υποκινητές τον ίδιο τον Λοβέρδο και τον Χρυσοχοΐδη ένα καινοφανές και καλά μεθοδευμένο κρατικό έγκλημα: η διαπόμευση των οροθετικών γυναικών. Μόνο το κρατικό – καπιταλιστικό έγκλημα στα Τέμπη θα κατάφερε μετά από χρόνια να ξεπεράσει τον αριθμό των νεκρών και αμέσως μετά το ναυάγιο στα ανοιχτά της Πύλου με τους 700 ή 800 πνιγμένους μετανάστες και μετανάστριες από τους δολοφόνους του λιμενικού σώματος.

Την άνοιξη του '12 στο στόχαστρο βρέθηκαν κατ' αρχήν σώματα γυναικών, έπειτα σώματα φτωχά, σώματα άρρωστα, "μιαρά" και αποκλεισμένα. Στην υπόθεση της διαπόμευσης των οροθετικών γυναικών εντοπίζουμε ένα παράδειγμα εφαρμογής της "εξαίρεσης", από την αναγκαστική αιμοληψία στα αστυνομικά τμήματα και τα κρατητήρια, την άρση του ιατρικού απορρήτου, τη δημοσιοποίηση των στοιχείων μέχρι και τις προφυλακίσεις παρά το τεκμήριο της αθωότητας, ένα ακόμα παράδειγμα που η αστυνομική βία συνέργησε με το θέαμα της δημοσιογραφίας. Η προληπτική καταστολή βρέθηκε στην καρδιά της επικαιρότητας. Στην πραγματικότητα επρόκειτο για μία πολιτική μέθοδευσης της εκτελεστικής εξουσίας και του δικτυακού μηχανισμού που αποσκοπούσε στον έλεγχο του πληθυσμού, υψώνοντας ένα τεχνικό φράγμα απέναντι στην κοινωνική οργή – έστω και με μια καθυστέρηση τριών μηνών από της μάχης του Συντάγματος και

Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης ως τεχνολογία διακυβέρνησης, ως η νέα κανονικότητα του συστήματος

Καλησπέρα συντροφάκια μας,

Αρχικά να πούμε ότι αυτή η εκδήλωση ήταν δρομολογημένη να γίνει πέρυσι τον Ιούνιο. Επειδή όμως τα κρατικά και αστυνομικά επιτελεία δουλεύουν νυχθημερόν, το κτήριο της κατάληψης εκκενώθηκε και τσιμεντώθηκε δυο μέρες πριν την εκδήλωση. Το πείσμα των ανθρώπων μας και ο κόσμος του αγώνα φρόντισε ώστε το κτήριο αυτό να πάρει πάλι ζωή. Η εκδήλωση λοιπόν σε πείσμα των μπάτσων πραγματοποιείται με ένα χρόνο καθυστέρηση, πραγματοποιείται όμως εδώ, στον κατελυμένο και πάλι χώρο των ζιζανίων.

Ερχόμενοι/ες/α, σε επαφή με την ιδέα των συντρόφων και των συντροφισσών για τούτη την εκδήλωση σχετικά με τα "καθεστώτα εξαίρεσης" και δεδομένης της επιθυμίας μας να ανταποκριθούμε σε αυτήν βρεθήκαμε κατ' αρχήν ενώπιον την ανάγκης να προσδιορίσουμε τι σημαίνει για μας "καθεστώτος εξαίρεσης". Αναρωτηθήκαμε συλλογικά τι σημαίνει "καθεστώτος εξαίρεσης" μέσα στη συνθήκη του κοινωνικού πολέμου. Ποιος εξαιρείται; Πότε; Με ποιο τρόπο και με ποιο σκοπό; Τι σημαίνει "κράτος έκτακτης ανάγκης" ή "κατάσταση πολιορκίας" όπως εναλλακτικά δηλώνεται για να περιγράψει το φαινόμενο της κρατικής κυριαρχίας; Τι είναι οι "τεχνολογίες διακυβέρνησης" όπως αναγράφει το κάλεσμα της αφίσας; Σε τελική ανάλυση πως μας αφορά όλη αυτή η κουβέντα;

Η "κατάσταση εξαίρεσης" εμφανίζεται εμπράκτως στο πεδίο της ταξικής πάλης και του κοινωνικού ανταγωνισμού, του διακρατικού πολέμου, αλλά και στην περίπτωση των φυσικών καταστροφών. Η αναφορά στην "εξαίρεση" περιγράφει τη στιγμή εκείνη που ο κυρίαρχος αποκλείει - δηλαδή εξαιρεί - τον εαυτό του από την έννομη τάξη – ακόμα και συνταγματική - την οποία ο ίδιος κατά τ' άλλα θεσπίζει. Αυτό συμβαίνει ακριβώς για να περιφρουρήσει αυτή την έννομη τάξη – το πολίτευμα, διαστέλλοντας το προνομιακό πεδίο άσκησης της. Έτσι θέτει εκ νέου σε κίνηση και εφαρμογή την έννομη τάξη στο βωμό μιας "έκτακτης ανάγκης". Το φάσμα της αστικής νομιμότητας διαστέλλεται και συστέλλεται σαν ακορντεόν, τα δικαιώματα πηγαioερχονται κατά το δοκούν ανάλογα με την ιστορική κατάσταση. Ουσιαστικά "έκτακτη ανάγκη" αποκαλεί το κράτος εκείνη την ανάγκη του για απρόσκοπτη συνέχεια της κυριαρχίας του πάνω στους υπηκόους, για την με κάθε μέσο εξασφάλιση της καπιταλιστικής αναπαραγωγής. Ο κυρίαρχος είναι αυτός που αποφασίζει σε τελική ανάλυση για την "ανάγκη", αποφασίζει δηλαδή εσχάτως μέσα στο πλέγμα της κυριαρχίας και στο χάος των γεγονότων, αποφασίζει όμως με ένα σκοπό: τη διατήρηση και επέκταση της κυριαρχίας του. Έτσι, το κράτος μοιάζει με μια μηχανή – ταξική μηχανή - που λειτουργεί απρόσκοπτα, απρόσωπα και ψυχρά με ένα μόνο μέλημα, να λειτουργεί αποτελεσματικά και στο μέλλον. Δε γίνεται αλλιώς, η κρατική μηχανή καταφάσκει στη λειτουργικότητα της, η κυριαρχία παράγει κυριαρχία.

Φαίνεται με μια πρώτη εικόνα η στιγμή της εξαίρεσης να συνιστά έναν τόπο ανομίας της εξουσίας ή έστω μια γκρίζα ζώνη η οποία δεν εδαφικοποιείται ούτε μέσα στο νόμο ούτε εκτός του. Για μας όμως είναι η στιγμή της απόλυτης νομιμότητας της εξουσίας. Αυτό είναι εξουσία! Συνάμα παρατηρούμε ότι οι καταστάσεις εξαίρεσης πολλαπλασιάζονται και αυτό εύλογα έχει ήδη γεννήσει το ερώτημα: μιλάμε εν τέλει για εξαιρετική συνθήκη ή μήπως εν προκειμένω μιλάμε για έναν ιδιόζουσα κανόνα; Η κυριαρχία – πλάι στο μισθωτό εκβιασμό - επενδύει και πατάει πάνω στο πανανθρώπινο συναίσθημα του φόβου, το οποίο διαχέει στο κοινωνικό σώμα, δημιουργώντας έτσι "εχθρούς" που απειλούν από τη μία και "συμμάχους" που απειλούνται από την άλλη. Οι "εχθροί" θυσιάζονται χάριν της κοινωνικής ειρήνης, ενώ η κρατική επιταγή είναι μία: οι υπηκόοι πρέπει να πειθαρχούν όπως και να 'χει. Πως οργανώνεται, όμως, ο κοινωνικός έλεγχος; Βασικά πως ορίζεται ο εσωτερικός εχθρός; Σίγουρα δεν ορίζεται αντικειμενικά, αλλά είναι στην ευχέρεια

των κρατικών επιτελείων να ορίσουν τον εχθρό ή και να τον κατασκευάσουν. Κι αυτό είναι το πιο επικίνδυνο προνόμιο των κρατιστών, ότι έχουν δηλαδή τη δυνατότητα και τα μέσα να ορίζουν τον κίνδυνο κατά το δοκούν, να καθιστούν σε καθολική αλήθεια τις κρατικές φιλοδοξίες. Το τελικό επιστέγασμα και απόδειξη ότι η "έκτακτη ανάγκη" εδραιώνεται αποτελεσματικά είναι η κοινωνική συναίνεση. Είναι εκεί που το κοινωνικό συμβόλαιο ρευστοποιείται και μετασηματίζεται ανάλογα με τις "ανάγκες" του κόσμου της εξουσίας και των αφεντικών. Η νομιμοποίηση ή μη από μεριάς της κοινωνικής πλειοψηφίας απέναντι στα νομοθετικά διατάγματα και τις έκτακτες κυβερνητικές αποφάσεις που θεσπίζονται είναι που θα ευοδώσει ή όχι την κρατική φιλοδοξία: τη νομιμοφροσύνη και την εθελοδοουλία σαν ιδεολογία! Μας θέλουνε να σκεφτόμαστε με όρους κράτους κι ας μην είμαστε κράτος, να σκεφτόμαστε με όρους αφεντικών κι ας μην είμαστε αφεντικά, να εγγράφουμε μέσα μας τα κρατικά προστάγματα, να ακυρώνουμε την ανάγκη για βίαιη κρατική επιβολή αφού οι κυβερνητικές πολιτικές θα γίνονται με ζήλο αποδεκτές, ή θα γίνονται ακόμα και κοινωνικό αίτημα. "Κατάσταση εξαιρέσης" με μια λέξη είναι το δικαίωμα της εξουσίας να αποφασίζει επί ζωής και θανάτου πάνω στα σώματα των υπηκόων, των καταπιεσμένων.

Η "εξαιρέση" του έσχατου κυρίαρχου από την έννομη τάξη που ο ίδιος κατά τ' άλλα θεσπίζει και που εφαρμόζεται και αφορά όλους τους υπόλοιπους που δεν είναι κυρίαρχοι είναι η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή αλήθεια αφορά τα καταραμένα σώματα που ακούσια θυσιάζονται ώστε ο κυρίαρχος να λάβει σάρκα και οστά, είναι εκείνα τα σώματα στα οποία το κράτος της έκτακτης ανάγκης πατά ώστε να υλοποιηθεί ως τέτοιο. Πρόκειται για πληθυσμιακές μερίδες, ανθρώπους κοινωνικά αποκλεισμένους, φτωχούς, ταξικά υποτιμημένους, μετανάστριες ή αρρώστους, έγκλειστο πληθυσμό ή πρόκειται για επαναστατικά και ανατρεπτικά στοιχεία της κοινωνίας, παράδειγμα οι "αναρχικοί", ενίοτε ακόμα μπορεί να αφορά και οριζόντια τον πληθυσμό όπως βιώσαμε με τα περιοριστικά μέτρα – τα μαζικά κοινωνικά εγκλεισμό - τα χρόνια της πανδημίας. Τα φτωχά αυτά σώματα, ή αλλιώς τα μιανρά σώματα, οι παρίες, οι αόρατοι κατά τ' άλλα που όμως γίνονται ορατοί μονάχα σαν ασύμμετρη απειλή, σαν κίνδυνος για την κοινωνία, που εμφανίζονται σαν λόγος να φοβούνται οι "ενάρετοι" πολίτες στο θέαμα των δελτίων των ειδήσεων, τα προλεταριακά αυτά σώματα είναι ο δούρειος ίππος των εξουσιαστών που θέλουν να εισβάλλουν στις συνειδήσεις των πολιτών της επικράτειας και να τους συμμορφώσουν. Στην πραγματικότητα οι ζωές αυτών των περιθωριακών σωμάτων είναι «ανάξιος να βιωθούν», οι παρίες έχουν απεκδυθεί την ανθρώπινη ιδιότητα τους, έστω την ιδιότητα τους ως πολίτες, άρα η εξουσία μπορεί να θυσιάσει αυτά τα σώματα χάριν της κυρίαρχης αστικής κανονικότητας χωρίς αυτό να μοιάζει με «ανθρωποκτονία», χωρίς η κυριαρχία να χρειαστεί να λογοδοτήσει πουθενά. Έτσι, λοιπόν, οι καπιταλιστές - οι κρατιστές θυσιάζουν διαδοχικά ένα "άρρωστο" θραύσμα του πληθυσμού με σκοπό να πειθαρχήσουν όλον τον υπόλοιπο, η «ασύμμετρη απειλή» στρώνει το έδαφος του κοινωνικού πολέμου υπέρ του στρατοπέδου του κόσμου της εξουσίας. Αλλά «ασύμμετρη απειλή» δυνητικά είμαστε όλοι και όλες μας ανά πάσα στιγμή.

Η πολιτική υπόσταση και δράση, ο πολιτικός λόγος που σήμερα μοιάζει να εμπύπτει εντός της νομιμότητας αύριο εύκολα εγκληματοποιείται. Σύμβολα, γλώσσες και πολιτικοί χώροι, κοινωνικές ομάδες και κατηγορίες ανθρώπων που σήμερα εμπύπτουν στο φάσμα της νομιμότητας και μιας δεδομένης έκφρασης και παρουσίας τους στο δημόσιο χώρο ή τη δημόσια σφαίρα αύριο με ένα απλό νομοθετικό διάταγμα μπορούν να περάσουν αυτόματα ή και ακούσια το κατώφλι της παρανομίας.

«Αντιτρομοκρατικές νομοθεσίες» και στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών και μεταναστριών, «συμμορίες ανηλίκων» και απαγορεύσεις αυθόρμητων διαδηλώσεων. Από το «κοινωνικό κράτος»

επικοινωνούμε, σημαίνει να χτίσουμε κοινότητες αμοιβαιότητας και αλληλοβοήθειας εντός κι εκτός των ιδρυμάτων, όχι για να καταργήσουμε την τρέλα, αλλά για να την αφουγκραστούμε και να την αγκαλιάσουμε. Συνιστά για μας πολιτικό διακύβευμα να οικειοποιηθούμε ξανά τη συναισθηματική μας σφαίρα, μονάχα έτσι είμαστε σε θέση να μιλήσουμε για την οικοδόμηση των Κοινοτήτων που τόσο έχουμε ανάγκη. Η τρέλα στις μέρες μας έχει εξοβελιστεί σαν αμαρτία μέσα στα ολοπαγή ιδρύματα, είναι προσωπικό και συλλογικό αίτημα να την πάρουμε πίσω. Σε τελική ανάλυση συνιστά πρόκληση οι άνθρωποι να μάθουμε να συνυπάρχουμε καθένας και καθεμία με την τρέλα που κουβαλάμε, ρίσκο που διαπερνάται από την επιθυμία να το κάνουμε.

Αναφερθήκαμε στα ψυχιατρικά άσυλα ως μαύρες τρύπες στο μητροπολιτικό έδαφος και σαν τόπους εξαίρεσης για τους επιζώντες και μη της ψυχιατρικής. Στο ιστορικό συνεχές που η εξουσία και η κοινωνία προσπαθούν να δαμάσουν την τρέλα, να την φυλακίσουν και να την εξωραίσουν παραμένει ανοιχτό ερώτημα κατά πόσο τα άσυλα συνιστούν έναν «εξαιρετικό τόπο» για αυτόν ακριβώς το σκοπό που συζητάμε. Στην πράξη «εξαιρέση» θα ήταν να εναγκαλιστεί η τρέλα και να αναδυθεί σε πλούτο και αίτημα της ανθρώπινης συνύπαρξης. Όταν κάτι υπάρχει και αναπαράγεται κανονικοποιημένα, όπως οι ιδρυματικές δομές στέρησης της ελευθερίας, πρέπει να σκεφτούμε κι απ' την αντίστροφη στην προσπάθεια να εκμαιεύσουμε το στοιχείο της «εξαιρέσης». Βασικά λίγη σημασία έχει αν τα άσυλα είναι ή όχι τόποι εξαίρεσης και όσο το ερώτημα παραμένει προς ανοιχτή διεργασία τόσο πλησιάζουμε προς την επανοικειοποίηση της σφαίρας των συναισθημάτων μας. Να αναστοχαστούμε πέρα από την εξαίρεση και τον κανόνα στρέφοντας τις καρδιές μας στον ορίζοντα της απελευθερωμένης επιθυμίας. Στο δρόμο για την κατάκτηση της «ελεύθερης καθολικής ατομικότητας» η τρέλα μας είναι περισσότερο από κάθε τι άλλο αναγκαία. **Σημασία έχει ότι μέσα από τα άσυλα κάτι κραυγάζει, να το ακούσουμε.**

θεραπευτικής αποκατάστασης των ψυχιατριζόμενων υποκειμένων, ο προσανατολισμός της κοινωνικής επανένταξης των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και η απεμπλοκή όσων νοσηλεύονται από τον κύκλο και τους θεσμούς της βίας δεν έχει παρά να κοιτάξει προς την οικοδόμηση της θεραπευτικής κοινότητας. Η ανοιχτή πρόσβαση στις δομές υγείας – ο δημόσιος χαρακτήρας της - για όσους ζητάνε βοήθεια είναι εκ των ουκ άνευ συνθήκη όταν μιλάμε για θεραπευτική αποκατάσταση. Έπειτα η χρήση της γλώσσας, όπως γράφει ο Φουκό, σαν τεχνική για την ανάσυρση του βιώματος και συνάμα η επικοινωνία του προσωπικού αφηγήματος, η μεταφορική ερμηνεία και αποκωδικοποίηση του συμπτώματος, η διάχυση των κοινωνικών και ταξικών προνομίων, οι διαπροσωπικές σχέσεις, η χρήση της τέχνης στη θεραπεία, οι ισότιμες ευκαιρίες στην κοινωνία και εν τέλει ο θεραπευτικός λόγος του χρήστη επί της διαμόρφωσης της ίδιας του της θεραπείας είναι μερικές από τις βασικές προϋποθέσεις για το ξεπέραςμα του ασύλου.

Κι αν το κοινωνικό υπέδαφος είναι αυτό που οπλίζει την τρέλα τι είναι αυτό που οπλίζει το κοινωνικό υπέδαφος; Αρκεί το ξεπέραςμα του ιδρύματος; Εν τέλει μιλάμε για τη σχέση των θεσμών της βίας με τη βία που αναπαράγεται κοινωνικά. Η οδύνη μας έχει τα σκαριά της στα κοινωνικά και προσωπικά μας τεκταινόμενα, η οδύνη του καθενός κ της καθεμιάς μας ξεχωριστά έχει στον πυρήνα της τη μνήμη: αυτό που μας πλήγωσε, το τραύμα, ο παραγκωνισμός και το αίσθημα εγκατάλειψης μια κρίσιμη στιγμή για μας, η μοναξιά και η ανάγκη για μια κουβέντα όταν δεν υπήρχε συνομιλητής. Κάποιοι και κάποιες από μας περάσαμε το κατώφλι του ασύλου και αντικρίσαμε τον τόπο – άτοπο της λήθης. Εδώ που όλοι γνωρίζουμε τι συμβαίνει, αλλά όλοι σιωπούν ένοχα. Το άσυλο μοιάζει με μαγνήτη, έτσι και διαβείς την εσωτερική του πύλη μια φορά πάντα κινδυνεύεις αυτό να επαναληφθεί. Όχι λόγω του ανίατου της ασθένειας, αλλά γιατί οι λόγοι που σε οδήγησαν πίσω από τη γυάλινη όψη του θαλάμου παραμένουν εκεί έξω. **Η πύλη του ασύλου είναι περιστρεφόμενη**, στο εσωτερικό του ιδρύματος οι αξίες της κοινωνίας στροβιλίζονται και δένουν τους ασθενείς με ιμάντες, χημικά καθεστώτα, η ψύχρα του γιατρού και η τιμωρία του τραύματος. Η βία του ιδρύματος πολλαπλασιάζει βάνουσα το τραύμα για να πάρει τελικά ο ασθενής το εξιτήριο και να επιστρέψει σε κείνη την κοινωνία που τον αρρώστησε: η αιώνια επιστροφή του κύκλου της βίας. Αρκεί το εξιτήριο του νοσοκομείου για τη θεραπευτική αποκατάσταση ή αυτό σημαίνει την αρχή μιας μάταιης κίνησης ανάμεσα στο μέσα και το έξω; Αυτό που λέμε είναι ότι τα θεμέλια του τραύματος, όπως και του ασύλου, βρίσκονται εκεί έξω, στον κοινωνικό ορίζοντα. Και το ίδιο ισχύει και για την προοπτική υπέρβασης του. Όχι υπέρβασης της οδύνης, αλλά του κύκλου της βίας που τη διαχειρίζεται: βία θεσμική και βία κοινωνική.

Χρειαζόμαστε την οδύνη, η οδύνη είναι πολύτιμη. Πέρα από το να την τιμωρούμε παραδειγματικά, η οδύνη είναι κομμάτι της ανθρώπινης υπόστασης, τη χρειαζόμαστε για να την μοιραζόμαστε. Έξω από την ενοχή που σήμερα τη μπολιάζει μπορούμε να πούμε ότι ψυχικός πόνος είναι τόπος γνωριμίας και συνάντησης. Ο τόπος που παράγεται η δυσφορία είναι οι κοινωνικές μας σχέσεις, εδώ είναι που ξετυλίγεται και ο τόπος του μυστηρίου της τρέλας, στις κοινωνικές μας σχέσεις θα βρούμε το μίτο που μπορεί να μας οδηγήσει στην επανάκτηση της οδύνης, στην αποδαιμονοποίηση της, στην πολιτικοποίηση της, στο ξεπέραςμα της αποξένωσης και του εκμηδενισμού των ανθρώπινων σχέσεων, με άλλα λόγια στην επανοικειοποίηση των υπάρξεων μας και σε ότι επινοεί κοινούς τόπους στο μεταξύ μας. Κι αυτό είναι το πολιτικό διακύβευμα για εμάς, με τη σημασία του κοινωνικού προτάγματος. Μπορούμε να το διατυπώσουμε ως εκείνη την ανάγκη μας για **κοινωνική απο-ασυλοποίηση**. Με αυτό εννοούμε να εναντιωθούμε έμπρακτα σε ότι συνδράμει στα αόρατα τείχη που μας αποξενώνουν και μας απομονώνουν εξισωτικά στο πεδίο της ιδιώτευσης και του κοινωνικού κανιβαλισμού. Κοινωνική απο-ασυλοποίηση για μας σημαίνει να επινοήσουμε κοινούς κώδικες και γλώσσες για να

στο «αστυνομικό κράτος» κι από κει στα πολεμικά ανακοινωθέντα και την στρατιωτική προετοιμασία. Και το κράτος έχει συνέχεια...

Η αντίσταση στο «κράτος έκτακτης ανάγκης» δεν είναι υπόθεση αποκατάστασης της συνταγματικής τάξης, του φιλελεύθερου «κράτους δικαίου» και της δημοκρατικής ομαλότητας. Κάθε κράτος υπάρχει και αναπαράγεται – κατά το δοκούν - μέσα από την επ’ άπειρον επέκταση της ισχύος του και το αντικείμενο της αστυνομίας – όπως έχει γραφτεί - είναι ένα σχεδόν άπειρο αντικείμενο.

Οι προϋποθέσεις καταστροφής του υπάρχοντος εγγράφονται γενετικά στο υπάρχον. Η ολιστικοποίηση της εξουσίας αναγκαία μεταφράζεται και στην ολιστικοποίηση των όρων της αντιεξουσίας. Στην απέραντη κρατική επικράτεια η κοινωνική αντιβία μπορεί και δικαιούται να υποθετήσει όλα τα μέσα. Η δικαιοσύνη αιωρείται σαν εκκρεμές...

Στον καπιταλιστικό χάρτη που σφίχταγκαλιάζεται με την «έκτακτη ανάγκη» η εξαίρεση μάλλον γίνεται κανόνας. Για ποια εξαίρεση μιλάμε; Τελικά η μόνη εξαίρεση που κλονίζει την κανονικότητα τους είναι οι διάχυτες ατομικές και συλλογικές αρνήσεις που οδηγούν στην κοινωνική έκρηξη. Η μόνη εξαίρεση είναι αυτή που καταστρέφει την εξουσία, το κράτος, τον καπιταλισμό, την πατριαρχία, είναι η δική μας ανάγκη για την κοινωνική επανάσταση.

Μαύρες τρύπες, περιστρεφόμενοι καθρέφτες και το ξεπέραςμα του συλλογικού τραύματος

Εχτές συζητήσαμε για τις καταστάσεις εξαίρεσης ως τεχνολογία διακυβέρνησης. Ένα από τα όπλα που διαθέτει το κράτος ώστε να συντηρεί και να διαιωνίζει την εξουσία του. Είναι μια έννοια που μοιάζει διττή: αφενός ο κυρίαρχος που εξαιρείται από την έννομη τάξη και την αστική κανονικότητα που ο ίδιος κατά τα άλλα θεσπίζει και νομοθετεί κι αφετέρου εκείνα τα υποκείμενα τα οποία εκούσια ή ακούσια παρεκκλίνουν και άρα αποβάλλονται από τη θεσμισμένη κανονικοποιημένη ρουτίνα μιας βουβής πλειοψηφίας. Η συνθήκη - που σχεδόν πάντα προϋποτίθεται μιας κατάστασης εξαίρεσης - είναι η αορατοποίηση κοινωνικών ομάδων, ο κλιμακούμενος στιγματισμός εκείνων των σωμάτων που την κρίσιμη στιγμή θα έρθουν στο προσκήνιο ως μιανρά, άρρωστα ή επικίνδυνα και έχοντας ήδη εργαλειοποιηθεί θα επιτελέσουν το ρόλο για τον οποίο η κυριαρχία τα προορίζει: το ρόλο του εξιλαστήριου θύματος για χάρη της διαιώνισης του κράτους και της εθελόδουλης κοινωνικής ειρήνης. Μετανάστριες τοξικοεξαρτημένοι, τρελές, παραβατικοί, τρανς όλοι/ες/α φέρουν ταυτότητες φορεμένες από το πρίσμα εκείνων που νομοθετούν και φυλακίζουν και μέσα από τις οποίες τα ίδια τα κυριαρχούμενα υποκείμενα προσπαθούν να βρουν τον εαυτό τους, να επανοικειοποιηθούν και να αφηγηθούν τις υπάρξεις τους. Και μέσα από αυτή τη δίνη της επιτέλεσης μιας αντικειμενικότητας που μας φορέθηκε έρχεται και η τιμωρία, ακριβώς επειδή αποτελούμε κομμάτι μιας ταυτότητας που μας δόθηκε από τους ίδιους τους δήμιους που τώρα μας τιμωρούν.

Είναι ξεκάθαρο πως οι έννοιες που παράγει το κράτος φέρουν την πολεμική των ταυτοτήτων. Ο κοινωνικός ιστός είναι μια σειρά πραγμάτων αλληλοδιαπλεκόμενων μεταξύ τους προκειμένου εθνοτικά-ιδεολογικά να μην απειλείται η συνέχεια. Τι γίνεται όμως όταν άτομα και ομαδοποιήσεις ηθελημένα ή μη αρνούνται να συστρατευτούν στην κυρίαρχη πραγματικότητα; Τα συμφέροντα διαχωρίζονται και η επιστήμη φρουρεί την αλήθεια του εγκλεισμού. Εκεί που η οδύνη

δηλητηριάξει την σκέψη και τα συναισθήματα μας, έρχεται η αντικειμενοποίηση της απόδειξης, σα να 'μασταν φαινόμενα, να μας απομονώσει από τη σφαίρα του λόγου επί της ζωής. Οι άνθρωποι γίνονται μονάδες στοιβαζόμενες σε χώρους συμμόρφωσης των αρνήσεων. Ιστορικά η διαχείριση της παρέκκλισης από την κανονικότητα, όποια μορφή κι αν αυτή παίρνει, αντιμετωπίζεται απρόσωπα και βίαια.

Οι πρακτικές αορατοποίησης και η περιθωριοποίηση ολόκληρων κοινωνικών ομάδων (που ίσως και να μην αποτελούσαν κοινωνικές ομάδες αν το κράτος δεν τις ονόμαζε έτσι) οι οποίες αποτελούν προοίμιο μιας κατάστασης εξαιρέσεως σχηματοποιούνται και εφαρμόζονται στην πιο ολοκληρωμένη τους μορφή μέσα σε τόπους εξαιρέσεως, ή καλύτερα μη-τόπους (κέντρα κράτησης και camps μεταναστών/τριών, ψυχιατρικά άσυλα, φυλακές). Είναι μέσα σε αυτές τις μαύρες τρύπες του μητροπολιτικού εδάφους που οι κυριαρχούμενες βιωματικές όψεις συνωστίζονται μακριά από τη ματιά της μηχανικής καθημερινότητας των πολλών. Εν προκειμένω θα μιλήσουμε για τα ψυχιατρικά άσυλα.

Τι απόσταση πρέπει κανείς να διανύσει για να διαβεί τις πύλες του ασύλου? Γιατί ο περικλειστος χώρος του ψυχιατρείου συνιστά τόπο εξαιρέσεως; Ή μήπως δεν συνιστά? Πως αυτή η κουβέντα αφορά τη θεματική για την οποία βρισκόμαστε εδώ σήμερα? Και εν τέλη με ποιον τρόπο είμαστε ικανές να χαράξουμε γραμμές φυγής προς ένας ορίζοντα ιδρυματικής, αλλά κυρίαρχα κοινωνικής αποασυλοποίησης?

Η τρέλα δεν είναι ούτε μια κλωστή και είτε οδηγηθείς με τη συνοδεία αστυνομίας, είτε με τη θέληση σου εισερχόμενος στο χώρο του ψυχιατρείου το πρώτο πράγμα που απεκδέουσαι είναι η ανθρώπινη σου ιδιότητα, πολλά δε μάλλον τα δικαιώματα σου ως ένας κανονικός πολίτης. Η ψυχιατρική σαν κλάδος της ιατρικής επιστήμης είναι η μόνη που ανοιχτά συμπτύσσεται και συνεργεί με τον εισαγγελέα και τον θεσμό της αστυνομίας. Αυτό από μόνο του εγείρει ερωτήματα για το κατά πόσο η τρέλα δύναται να είναι αντικείμενο ιατρικής αντιμετώπισης ή άπτεται του κοινωνικού γίνεσθαι και της ανθρώπινης συνύπαρξης. Αναρωτιόμαστε δηλαδή κατά πόσο η ψυχιατρική συνιστά επιστήμη ή ιδεολογία; Στην αστική επικράτεια όπως αναφέρθηκε και χτες, η δικαιοδοσία της αστυνομίας απλώνεται παντού και το αντικείμενο της αστυνομίας είναι ένα σχεδόν άπειρο αντικείμενο, όπως γράφει ο Φουκό. Αφού κλειδώνουν οι πύλες του ασύλου αυτό που συντελείται κκεκλεισμένων των θυρών αποτελεί αντικείμενο διάπλασης που εκπηγάει από την απόλυτη δικαιοδοσία μιας επιστημονικής αλήθειας που κεφαλαιοποιείται από την τεχνοκρατία του κυρίαρχου θετικιστικού παραδείγματός. Η προσχηματική “απώλεια συνείδησης”, αυτό δηλαδή που συνιστά την ταυτότητα του τρελού, είναι που χαρίζει το άλλοθι στην κυρίαρχη και ιδρυματική ψυχιατρική πρακτική, να διαχειρίζεται, να ελέγχει και να καταστέλλει τα σώματα των “επικίνδυνων” ψυχοσθενών. Είναι μέσα σε αυτούς τους μη τόπους, που γίνεται ξεκάθαρο τι σημαίνει να είσαι ένα άτομο απέναντι στην επιστήμη, ένας ασθενής απέναντι σε έναν γιατρό. **Το να απεμπολείς τη συνείδηση σου συνιστά μια αντεστραμμένη ανθρώπινη ιδιότητα**, που επικοινωνεί με άλλες ιδιότητες, άλλες κατηγορίες ανθρώπων, όπως αυτή των ανθρώπων που δεν έχουν χαρτιά. Ορίστε πως από τα κέντρα κράτησης μεταναστριών μέχρι τα ψυχιατρικά άσυλα η κυριαρχία θεσπίζει ένα πλέγμα τόπων άτοπων εξαιρέσεως, που την εκάστοτε φορά προσαρμόζεται στην εκάστοτε ταυτότητα επενδύοντας το νόημα της στα διάφορα μιανή ή και προλεταριακά σώματα. Μέσα στα άσυλα δεν υπάρχει χώρος για υποκειμενικές ανάγκες και αλήθειες, οι τρόφιμοι οφείλουν να εγκαταλείψουν τις δικές τους σκέψεις και συμπεράσματα μπροστά στην αυθεντία των σύγχρονων ιεροξεταστών. Μέσα στα άσυλα βιώνεται η πιο ολοκληρωμένη μορφή των πρακτικών που το κράτος χρησιμοποιεί για να μας απομονώσει και να μας ετεροκαθορίσει. Ο Γκόφμαν θα μας μιλήσει για τις αρχιτεκτονικές δομές αυτών των ολοπαγών ιδρυμάτων, γράφει πως « Ο περικλειστικός ή ολοπαγής χαρακτήρας τους συμβολίζεται στο φραγμό που απείλει τις

επαφές με τον έξω κόσμο και την αναχώρηση και ο οποίος αποτελεί μέρος των ίδιων των υλικών εγκαταστάσεων, όπως οι κλειδωμένες πόρτες, οι ψηλοί τοίχοι, το συρματόπλεγμα, οι απόκρημνοι βράχοι, το νερό, τα δάση, τα έλη».

Οι άνθρωποι αποκομμένοι από τους οικείους τους και με το αίμα τους φορτωμένο με διάφορους συνδυασμούς ψυχοφαρμάκων, έρχονται αντιμετώπι με τον τρόπο έκφρασης και ύπαρξης που τους επιβάλλεται καθημερινά, μέχρι όλη τους αυτή η ύπαρξη να σχηματοποιηθεί γύρω από την αλήθεια αυτή. **Η συνθήκη του εγκλεισμού, η ιεραρχική δομή του ιδρύματος, η αποξένωση, η βία και ο παραγκωνισμός, όλα συνδράμουν ώστε ο ασθενής να καταλήξει “ιδρυματοποιημένο σώμα”** και αν ο ιδρυματισμός υποχωρήσει κάποια στιγμή με το εξιτήριο και έπειτα, το στίγμα για ακόμη μια φορά θα υπάρχει εκεί. Άλλωστε τα άσυλα πέρα από την μαύρη τρύπα που κρύβουν στο εσωτερικό τους, είναι περιστοιχισμένα με καθρέφτες, καθρέφτες που αντανακλούν στην πραγματικότητα του έξω από κει.

Η σκέψη του Μπαζάλια αφουγκράζεται την κοινωνική καταγωγή της ψυχικής οδύνης και προσανατολίζεται στην πολιτικοποίηση ακριβώς αυτής της δυσφορίας, πάντα με την αγωνία για μια πρακτική – θεραπευτική αποκρυστάλλωση της εν λόγω κριτικής της ταξικής κοινωνίας και των μηχανισμών της εξουσίας. Η κεντρική αντίφαση της ψυχιατρικής, παρατηρεί ο Μπαζάλια, είναι η ταλάντευση της ανάμεσα στη θεραπεία και τη φύλαξη. Η ψυχιατρική είναι εντολοδόχος της κοινωνίας, είναι θεσμός που επιτελεί το ρόλο του ελέγχου της παρέκλισης και της διατήρησης της δημόσιας τάξης. **Η «βία» και ο «αποκλεισμός» είναι τα θεμέλια πάνω στα οποία θεμελιώνεται η κοινωνική οργάνωση, οι ταξικές διαιρέσεις και η άνιση κατανομή της εξουσίας που θεμελιώνουν το κοινωνικό σύμπαν.** Το κοινωνικό υπέδαφος, λοιπόν, κατασκευάζει την ανθρώπινη ψυχική οδύνη, ο τρελός του ψυχιατρείου φέρνει στο άσυλο αυτές ακριβώς τις κοινωνικές σχέσεις, τον αποκλεισμό του, τη φτώχεια του, τη μοναξιά του, και ακριβώς αυτό το βίωμα που φέρνει ο τρελός μέσα στο ίδρυμα καλείται να διαχειριστεί ο ψυχίατρος, ο ψυχολόγος, ο κοινωνικός λειτουργός, ως διαχειριστής της βίας της εξουσίας, ο φυσικός αυτουργός δηλαδή της «τεχνικής βίας». Η αυθαιρεσία των ασύλων και των ψυχιατρικών πρακτικών θεμελιώνεται σε εκείνο ακριβώς το στερεότυπο του “επικίνδυνου και επιθετικού ψυχοσθενή”, ενώ ταυτόχρονα χτίζεται ένα βιολογικό αφήγημα της τρέλας, μία βιολογική αναγωγή της ψυχοσθενείας που αποκλείει κάθε άλλη παράλληλη ερμηνεία. Πρόκειται για ένα βιολογικό πρόσημα για τον υποβιβασμό της διαφορετικότητας, είναι το σημείο ακριβώς που ο Μπαζάλια αποδομεί την ψυχιατρική αυθεντία από τον επιστημονικό της μανδύα κατατάσσοντας την ψυχιατρική στο φάσμα της ιδεολογίας. Η στάση των κοινωνικών μεταρρυθμιστών στο χώρο της ψυχικής υγείας απέναντι στα “αυτονόητα” της εξουσίας του ιδρύματος πάνω στον έγκλειστο πληθυσμό κατέδειξε επίσης το στοιχείο της αποξένωσης ανάμεσα στο «θεραπευτή» και τον «θεραπευόμενο», αποκάλυψε εκ νέου την «αντικειμενοποίηση του αρρώστου, «ότι το πρόβλημα δεν είναι η αρρώστια καθ’ αυτή... αλλά μόνον ο τύπος σχέσης με τον άρρωστο που εγκαθιδρύεται»

Η ανθρώπινη ψυχική οδύνη, καθ’ ολοκληρίαν αρμοδιότητα της ψυχιατρικής, είναι το κατεξοχόν πεδίο άσκησης της σύγχρονης βιοπολιτικής. Η διεύρυνση των διαγνωστικών κατηγοριών και η εντεινόμενη ψυχιατρικοποίηση των συναισθημάτων περικλείουν ολοένα και περισσότερες εκδοχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς στο φάσμα της ψυχιατρικής αντιμετώπισης, φέρνοντας έτσι το ζήτημα της ψυχικής υγείας επιτακτικά στο προσκήνιο. Η απάντηση δε μπορεί να είναι ακόμα περισσότερα φάρμακα, ακόμα περισσότερες εισαγγελικές παραγγελίες, εγκλεισμοί και καθηλώσεις. Η απάντηση πρέπει να στραφεί στο κοινωνικό υπέδαφος της δυσφορίας, εκεί που κατασκευάζεται η φτώχεια, η καχυποψία, ο φόβος, η βία και ο αποκλεισμός. Ο ορίζοντας της